

TOMÁŠ RAFA: VÝBĚROVÉ ŘÍZENÍ NA ČESKO-ROMSKOU VLAJKU

Česko-rómska vlajka ako indikátor stavu spoločnosti

Kurátorský text

Tomáš Rafa vstupuje do verejného priestoru zdanlivo jednoduchým umeleckým gestom: kombináciou českej a rómskej vlajky vytvoril niekoľko verzií novej česko-rómskej vlajky. Tu sa však tento umelecký projekt nezastavil, ale iba začal. Z mnohých predložených možností dizajnu vybrala komisia sedem návrhov určených pre hlasovanie širokej verejnosti, víťazná vlajka bude následne ponúknutá Úradu vlády ČR. Jedná sa o umelecký projekt s otvoreným koncom a viac ako samotný výsledok je dôležitý jeho priebeh.

Zmiešaná vlajka je výrazným symbolom, nie je to však symbol jednoznačný. Na mnohoznačnosti je založený aj celý umelecký projekt výberového konania na česko-rómsku vlajku. Od pozície diváka závisí aj jeho interpretácia kombinovanej vlajky. Na jednej strane môže byť umelecké gesto chápané ako „zneužitie“ českého symbolu, na druhej strane ako „zneužitie“ symbolu rómskeho. Z inej perspektívy je kombinovaná vlajka symbolom spojenia. Dôležitá je tiež pozícia samotného autora, ktorý je slovenským umelcom žijúcim vo Varšave – vyjadruje sa preto z istého odstupu. Prístup umelca je skúmajúci, no zároveň humanistický. Svojím umeleckým gestom vedome vstupuje ako účastník do búrlivej diskusie a nefiguruje v nej len ako nezainteresovaný divák.

Symbol vlajky je spojený s komplikovanými témami národa, štátu, územia, alebo politickej reprezentácie. V susedstve umeleckých návrhov česko-rómskych vlajok sú v Galérii NTK vystavené fotografie a video z reálnych protirómskych demonštrácií v Českej republike, ktoré sa udiali v poslednom období (Duchcov, České Budějovice). Tento dokumentačný materiál Tomáš Rafa natočil na demonštráciách v pozícii reportéra. Na zachytených záberoch sa niekoľkokrát objavujú české (no i slovenské) vlajky v rukách radikálov, ich sympatizantov a neonacistov, zaznievajú pokriky: „Čechy Čechům!“, „My jme tady doma!“, „Nic než národ!“. Česká vlajka sa v rukách protirómsky orientovaného obyvateľstva stáva symbolom etnicky homogénneho štátu. V tomto kontexte je česko-rómska vlajka protikladom etnicky čistého konceptu štátu, je zmiešaná rovnako ako obyvateľstvo daného štátneho územia. Zviditeľňuje a zároveň kritizuje absurdnú a nebezpečnú víziu Českej republiky, v ktorej žije výlučne biele české obyvateľstvo. Prostredníctvom zmiešanej vlajky je položená otázka, či je pôvodná česká vlajka skutočne stále symbolom obyvateľstva žijúceho na českom území a do akej miery bola privlastnená nacionalistami.

Zmiešaná vlajka by mohla obsahovať aj symbol inej než rómskej národnostnej menšiny, rovnako by mohla obsahovať iný než český symbol. Autor zvolil kombináciu práve týchto dvoch symbolov z dôvodu zacielenia pozornosti na vzťah majoritnej českej spoločnosti k rómskej menšine.

Výstava Tomáša Rafa v galérii Artwall sa neplánovane časovo prekrýva s otvorenou eskaláciou protirómskych nálad v českom prostredí. Tieto nálady nie sú novou skutočnosťou, ale stále latentne prítomným fenoménom v prostredí, kde sú rasistické postoje dlhodobo verejne tolerované. Cieľom tohto umeleckého projektu nie je ďalšie vyhrotenie situácie, ale naopak návrat k funkčnej diskusii o vzájomnom spolužití majoritnej spoločnosti a menšín. Na vyvolanie diskusie využíva Tomáš Rafa istú dávku ambivalencie, ktorá je v umeleckom projekte prítomná. Autor neprináša vytvorením vlajky jednoznačný osobný postoj, ten vyplýva až z projektu umiestneného do kontextu. V tomto ponímaní sa teda nejedná o aktivistický umelecký projekt. Zámerom umelca nie je deklarovať svoje názory, ale vytvoriť otvorenú

horizontálnu platformu, po ktorej sa pohybuje ako sprostredkovateľ.

Projekt výberového konania na česko-rómsku vlajku nie je politickou realitou, ale umeleckou víziou. Diváci a účastníci umeleckého projektu majú škálu možností, ako sa k tomuto dielu postaviť: môžu sa zapojiť do hlasovania o vlajke a projekt podporiť, no môžu zároveň výber vlajky z rôznych dôvodov odmietnuť a vyjadriť sa v diskusiách v online fóre. Umelecká rovina tu slúži ako indikátor spoločenských nálad.

Lenka Kukurová

spolukurátorka výstavy